

E231 Tongan A4 08/26

Ko e fakahinohino ki ha'ō kau 'i he Fili Falealea 2026

**ELECTORAL
COMMISSION**
TE KAITIAKI TAKE KŌWHIRI

vote.nz

Ko e me'a ke ke 'ilo ki ai mo e anga e fili 'i he 2026

Fakapapau'i 'oku ke 'osi lēsisita pea 'oku tonu kotoa 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo koe 'i he lēsisita filí.

Ke ke kau 'i he fili Falealea 2026, 'e fiema'u ke ke lēsisita kimu'a he **tu'uapō, Sāpate 25 'Okatopá**. He 'ikai lava ke ke lēsisita pe fakatonutonu 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo koé, hili e kamata 'a e filí he 'aho Mōnite 26 'Okatopa.

Kuopau ke ke lēsisita kapau 'oku ke ta'u 18 pe motu'a ange, sitiseni New Zealand pe 'oku ke nofo 'i he fonuá ni pea ngofua ke ke kau 'i he filí, pea kuo ke 'osi nofo ma'u hokohoko 'i New Zealand 'i he māhina 'e 12 pe toe lōloa ange lolotonga ho'ō mo'uí.

Ko e tokotaha nofo fonua koe pea 'e ngofua ke ke kau 'i he filí kapau 'oku fakalao ho'ō nofo 'i New Zealand pea 'oku 'ikai ha tu'utu'uni atu 'a e taimi 'oku fiema'u ai ke ke mavahe ai mei he fonuá ni.

Lēsisita, vakai'i pe fakatonutonu 'onilaine 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo koe 'i he lēsisita filí

Ko e lēsisita 'oku 'ikai ke fakahoko tu'ō taha pe. 'E fiema'u ia ke ke vakai'i mo fakatonutonu ma'u pē 'a e fakamatala fekau'aki mo koe 'i he lēsisita koe'uhi ka ke lava 'o filí.

Ko e lēsisita 'oku faingofua, pea pehē mo hono vakai'i pe fakatonutonu 'onilaine 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo koé 'i he uepisaiti **vote.nz** 'o lava ke ke hū'aki ho'ō laiseni faka'uli New Zealand, paasipooti New Zealand pe 'akauni RealMe.

'Oku toe lava pē ke ke:

- Tā ki he **0800 36 76 56** 'o kole ha'ō foomu lēsisita, pē
- Tātohi (text) ho hingoá mo tu'asilá ki he **3676** ke nau meili'i atu ha'ō foomu lēsisita.

Ko ho'ō kaati fili EasyVote

Kapau te ke lēsisita kimu'a he 'aho Sāpate 4 'Okatopá, temau 'oatu ha'ō kaati fili EasyVote.

Kapau na'a ke 'osi 'omai ho'ō 'imeili, temau 'oatu 'aki ia 'a ho'ō kaati fili EasyVote.

Kapau ko ho tu'asila nofo'angá pē 'oku mau ma'u, 'e meili'i atu pē ki ai ho'ō kaati.

Kapau 'oku ke lēsisita 'i he unpublished roll, temau meili'i atu pe ho'ō pepa filí 'i he meili'i.

'E faingofua mo vave ange ho'ō filí kapau 'e 'i ai ha'ō kaati EasyVote. 'E lava pē ke ke fili neongo 'oku 'ikai ha'ō kaati Easyvote, ka 'e ki'i tuai mo fuoloa ange 'a ho'ō tatali 'i he fai'anga filí.

Kapau te ke lēsisita hili e 'aho Sāpate 4 'Okatopá pea kimu'a he tu'uapō Sāpate 25 'Okatopá, he 'ikai ma'u atu ha'ō kaati fili EasyVote.

Ko e taimi mo e faitu'u 'oku fai ai e filí

'Oku 'ikai fiema'u ia ke ke tali ki he 'aho 'o e filí ke toki fai ai ho'ō filí.

Kamata e fili: Mōnite 26 'Okatopa

Tāpuni e fili: 7pm 'aho fili, Tokonaki 7 Nōvema

'Oku ava 'a e ngaahi faitu'u fai'anga filí mei he 'aho Mōnite 26 'Okatopá ki he 'aho Tokonaki 7 Nōvemá.

Te ke lava 'o ma'u e ngaahi fakahinohino fekau'aki mo e ngaahi faitu'u fai'anga filí kau ai e 'aho mo e taimi tenau ava aí 'i he **vote.nz** pe telefoni ki he **0800 36 76 56**

'I he 'aho filí, Tokonaki 7 Nōvemá, 'e ava 'a e ngaahi fai'anga filí kotoa mei he taimi 9am ki he 7pm.

**Fiema'u ha toe tănaki
atu ki he ngaahi
fakamatalá ni?**

- Uepisaiti **vote.nz**
- Tā ki he **0800 36 76 56**

Ko e ngaahi fakahinohino fekau'aki mo e lēsisita mo e filí, 'oku toe ma'u atu ia 'i he ngaahi lea fakafonua kehekehe, mahino mo ma'ungofua 'i he **vote.nz**

Vahevahe atu e fakamatala ni ki ho fāmili mo e maheni mo tokoni'i nautolu kenau mateuteu ki he filí.

Ko e founga fili

1 Ha'u mo ho'o kaati fili EasyVote card

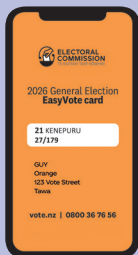
'Alu mo ho'o kaati fili EasyVote pe foomu filí he 'e vave ange ai ho'o fili.

Kapau na'e ma'u atu ho'o kaati fili EasyVote 'i he 'imeili, 'alu mo ho'o telefoni 'o fakahā ki he kau ngāue kenau sio ki ai.

Ka 'ikai, pea ke taunilouti, paaki ha tatau pe faitaa'i pe ho'o kaati 'i he sio'ata 'o e telefoni kimu'a pea ke lava atu ki he fai'anga fili.

'Oku kakato kotoa ho'o ngaahi fakamatala 'i he kaati fili EasyVote, pea ko koe pe te ke lava 'o ngāue'aki.

'E lava pe ia ke ke kei fili kapau 'e 'ikai ke ke 'alu mo ho'o kaati fili EasyVote ki he fai'anga fili.

2 'E 'i ai pe taha 'i he fai'anga filí ke ne tokoni'i koe

'E fakahinohino atu pē 'e he kau ngāue 'i he fai'anga filí 'a e me'a ke fai mo e feitu'u ke ke 'alu ki ai.

3 Kau 'i he fili falealea

'I ha fili falealea, 'oku 'i ai ho'o fo'i fili 'e ua - fili paati mo e fili vāhenga fili.

Ko ho'o fili paati

Ko ho'o fili paati ko e fili ia 'a e paati politikale 'oku ke poupou'i.

'Oku tefito mei he fili ko ení 'a e tokolahi fakakātoa 'o e kau fakafongā 'e ma'u 'e he paati politikale takitaha 'i Falealea. Ko e 'uuni paati ko ia 'e lahi ange 'a honau 'inasi 'e ma'u mei he fili paati, 'e tokolahi ange leva 'a honau kau fakafongā 'i Falealea.

Te ke fili paati mei he lisi 'o e 'ū paati, pea 'oku tatau pe 'a e lisi 'e fili mei ai 'a kinautolu 'oku lēsisita fili Maori pea mo kinautolu lēsisita fili fakalukufuá.

'I ho'o pepa filí, tiki'i 'a e hingoā 'o e paati politikale 'oku ke poupou.

Ko ho'o fili fakavāhenga

Ko e fili fakavāhengā ko ho'o fili ia ha kaniteiti 'oku ke loto ke hoko ko e fakafongā Falealea (MP) 'o e feitu'u 'oku ke nofo ai.

Kapau na'a ke lēsisita fili Māori, te ke fili koe 'i ha kaniteiti 'o e vāhenga fili Maori (Māori electorate).

Kapau na'a ke lēsisita fili fakalukufuá, te ke fili leva koe 'i ha kaniteiti 'i he vāhenga fili fakalukufuá (general electorate).

'I ho'o pepa filí, tiki'i e hingoā 'o e kaniteiti 'oku ke fiema'u ke ne fakafongā 'i ho vāhenga. Ko e kaniteiti 'e tokolahi taha 'a kinautolu te nau fili 'iate ia 'e hoko ia ko e fakafongā 'o e vāhenga.

Ko e 'inasi 'oku ma'u 'i he fili paati = 'E tatau ia mo e 'inasi 'i he kau fakafongā Falealea

4 Fa'o ho'o pepa filí 'i he puha pāloti 'oku fokotu'u ai

Pea ko 'ene lavá ia - kuo lava ho'o fili!

'Oku 'ikai ke ke lava atu ki ha fai'anga fili?

Kapau 'e 'ikai ke ke lava ki ha fai'anga fili, tau pehē pe, koe'uhí 'oku ke puke, toulekeleka pe faingata'a'ia fakasino, 'e lava pe ke tokoni'i koe ke ke fili.

Kapau 'oku ke nofo 'i ha nofo'anga tauhi vaivai (care home), 'e fetu'utaki 'a e Pule Faifili (Electorate Manager) ki he pule 'o e nofo'angá ke alea'i ha founga ke fakahoko 'aki ho'o fili.

Kapau 'e 'ikai te ke lava ki ha fai'anga fili koe'uhí 'oku ke tokoto falemahaki, 'a malava pe 'e ha taha 'i ho fāмили pe maheni 'o 'ave ho'o pepa fili kae kimu'a 'i he 'aho Mōnite 26 'Okatopa.

Hū ki he **vote.nz** pe tā ki he **0800 36 76 56** 'o tala ki ai ho'o fiema'u.

Fili mei tu'apule'anga

Kapau te ke 'i Aotearoa New Zealand he taimi 'e kamata ai e fili 'i he 'aho Mōnite 26 'Okatopa, 'e faingofua ange ke ke fili pea ke toki mavahe.

Kapau te ke fili mei tu'apule'anga, 'e malava pe ke ke lēsisita kimu'a 'i he tu'apō Sāpate 25 'Okatopa (Taimi 'a NZ ni) 'E lava ke ke lēsisita pe fakatonutonu 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo koé 'i he **vote.nz**

'E lava pe ke ke fili mei tu'apule'anga mei he 'aho Pulelulu 21 'Okatopa 'o ngata 'i he 7pm Tokonaki 7 Nōvema (Taimi 'a NZ ni).

Ko e founga vave mo faingofua taha ki he fili mei tu'apule'angá ko hono taunilouti (download) mo fakafonu ho'o pepa filí pea toki 'apulouti (upload) 'i he **vote.nz**

'E malava pe foki ke fakahoko ho'o fili 'i ha'o a'utonu ki ha fai'anga fili 'i tu'apule'anga. 'Oku ma'u atu e lisi 'o e 'ū fai'anga fili 'i tu'apule'anga 'i he **vote.nz**

Kapau 'e 'ikai lava ke fakahoko ho'o fili 'i he ngaahi founga ko eni, kātaki 'o 'imeili ki he **overseas@vote.nz** pe tā ki he **+64 9 909 4182** ('e malava pe ke 'i ai e totongi) 'o kole ha tokoni.

Fiema'u tokoni ki hono lau mo fakafonu ho'o pepa fili?

'E lava pe ke tokoni atu ha taha 'i he fai'anga fili, pe ko hao fāмили pe maheni ke lau mo fakafonu ho'o pepa fili. 'E lava e tokotaha ko iá:

- ke mo hū fakataha ki he puha fai'anga fili
- lau 'a e fakamatala 'oku hiki 'i he pepa fili
- fakafonu ho'o pepa filí kapau te ke loto ki ai.

'E 'ikai ngofua ke ne tala atu kia koe ha taha ke ke fili ai.

Kapau 'oku ke kui, pe 'oku nenefu ho'o sió pe mo'ua 'i ha faingata'a'ia fakasino 'o 'ikai lava ke ke fakafonu ho'o pepa filí, 'e lava ke fai 'a ho'o filí 'aki e founga telefoni fakaongo (phone dictation service).

'E fiema'u ke ke lēsisita ka ke lava 'o ngāue'aki 'a e founga ko eni. 'E lava ke ke lēsisita mei he 'aho **5 'Okatopa** 'aki ha'o tā ki he **0800 028 028** fili e 1 ke lēsisita pe 'imeili ki he **dictation@vote.nz**

Vakai ki he uepisaiti **vote.nz** 'o ma'u mei ai e fakaikiiki fekau'aki mo e founga ko eni.

